การประกอบสร้างความหมายใหม่ในการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยว
Reconstruction to the conservation in the old town for tourism

สกาวรัตน์ บุญวรรโณ Sakawrat Boonwanno
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Faculty of Arts Prince of Songkla University E-mail: Sakawteoy@hotmail.com

ได้รับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2564 ;**แก้ไขบทความ** : 30 เมษายน 2564 ; **ตอบรับตีพิมพ์**: 30 เมษายน 2564
Received: February 25, 2021; **Revised:** Aprill 30, 2021; **Accepted:** Aprill 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ศึกษาปรากฏการณ์อนุรักษ์ย่านเมืองเก่าผ่านการสร้างความหมายใหม่รองรับกับการท่องเที่ยวในมุมมองบริบททั้งในประเทศและต่างประเทศผ่านเอกสาร งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความวิชาการและบทความวิจัย ผลแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือ 1) การอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าซึ่งเชื่อมโยงกับวิถีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านวิถีชีวิต อาคาร สถาปัตยกรรม ประเพณี เทศกาล อาหาร การแต่งกายพื้นถิ่น เป็นต้น ซึ่งถูกนำมาประกอบสร้างเรื่องราวจากอดีตผ่านภาพตัวแทน (Representation) ทั้งการจำลองขึ้นมาใหม่และรื้อฟื้นจากสิ่งเดิม และ 2)การสร้างความหมายใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทิศทางที่สัมพันธ์กับเชิงพาณิชย์โดยนำเมืองเก่ามาเป็นจุดขายทั้งการจัดทำเป็นร้านกาแฟ การจัดทำที่พัก และการสร้างกิจกรรมผ่านความทรงจำร่วมเพื่อระลึกถึงนับว่าการนำต้นทุนจากอดีตของย่านเมืองเก่าที่ถูกนำมาถ่ายทอดนั้น เป็นสิ่งที่พื้นที่มีการปรับประยุกต์เพื่อภายใต้รูปแบบ (Form) เดิมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นของการอนุรักษ์ของความจริงแท้ (Authenticity) ผ่านการสร้างความหมายใหม่ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามมิติของเวลาและยุคสมัยให้ยังคงอยู่ของวิถีถิ่น ความเป็นย่านเก่าและความสัมพันธ์ของการพัฒนากิจกรรมในการปรับใช้พื้นที่เพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวจึงเป็นประเด็นน่าสนใจผ่านมุมมองที่เปลี่ยนไปในงานศึกษาชิ้นนี้

คำสำคัญ ย่านเมืองเก่า, การสร้างความหมายใหม่, การท่องเที่ยว

Abstract

This article studies the phenomena of the old town conservation through creating new meanings for tourism. Given both domestic and international context through research papers, electronic media academic and research articles. The results are divided into 2 issues: 1) the preservation of the old town, which is linked to the local history through lifestyle, buildings, architecture, Traditional, festival food, local dress, etc., which are used to create stories from the past and Reconstruction both replicating and restoring from the old and 2) creating new meanings to support tourism. The direction about the commercial by bringing the old town as a selling point and setting up a café arrangement of accommodation and creating activities through collective memories to remember how the costs from the past of the old town. were conveyed It is the area that has been adapted for the original form, which is essential to the preservation of authenticity through the creation of new meanings that inevitably change with the dimensions of time and time to remain. The way of life and the relationship between the development of activities in the

application of the area to support tourism is an interesting issue through the changing perspectives in this study.

Keywords : Old town, Reconstruction, Tourism

บทนำ

กระแสการพึ่งพาฐานทางทรัพยากรหรือการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มเข้ามามีความสำคัญนับตั้งแต่การสั่งสมทางวัฒนธรรม การลื่นไหลทางวัฒนธรรมรวมทั้งกรณีบริบทพิเศษในการอนุรักษ์เมืองเก่า ดังคำกล่าวของ Zappino (2010) มองภายใต้กรอบข้อกำหนดของทิศทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมต้องมีการครอบคลุมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางสถาปัตยกรรมและต้องมีการกำกับดูแลภายใต้ฐานคิดที่เหมาะสมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นร่วมด้วย กฎบัตรเบอร่าประเทศออสเตรเลีย (Australia ICOMOS,1999) ที่ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมเรื่องความงดงามทางประวัติศาสตร์ทั้งการประยุกต์ความรู้ในเชิงคุณค่าของแหล่งมรดกในเรื่องประวัติศาสตร์ ซึ่ง Rossi (1960) มีการอธิบายถึงแนวคิดในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ไว้ 2 ส่วนคือองค์ประกอบทางด้านสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาของชุมชน เป็นที่ยอมรับโดยที่ไม่ต้องมีคำอธิบาย และองค์ประกอบในส่วนของการให้คุณค่าที่ไม่สามารถมองไม่เห็นด้วยตาต้องอาศัยอารมณ์ความรู้สึก ผ่านกาลเวลาของชุมชนตั้งแต่การก่อตั้งชุมชนในพื้นที่ทับซ้อนกับความหมายของมิติต่าง ๆ ของชุมชนซึ่งเป็นภาพลักษณ์และผ่านการยอมรับความรู้สึกผูกพันกับคุณค่าและความหมายเป็นสำคัญ

ซึ่งปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการใช้มรดกทางวัฒนธรรมคือการรับรู้ถึงความสำคัญในการจดจำในหลากหลายรูปแบบ แต่ต้องมีการคำนึงและสำนึกถึงความสัมพันธ์ของผู้คนทั้งที่เป็นอดีตและปัจจุบัน (Filippucci, 2012) การมองมรดกเพื่อนำมาสู่การจัดการเป็นประเด็นความสัมพันธ์ที่กว้างที่ต้องมีแผนความพร้อมในการรับฟังความคิดเห็นที่มีลักษณะข้อแตกต่างกัน และการใช้การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างไรให้เข้ากับท้องถิ่น และเป็นสิ่งเน้นย้ำที่ต้องคำนึงถึงในเรื่องทางประวัติศาสตร์ให้มีความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมและสังคมเป็นหลักในเชิงวิธีการ (Wollentz, 2020) บทความชิ้นนี้เป็นงานเขียนที่ตกผลึกจากการเก็บรวมข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าซึ่งผ่านการรวบรวมตำรา หนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้อง บทความวิจัย บทความวิชาการ งานอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นพลวัตความเป็นมาของพื้นที่เมืองทางกายภายที่ล้วนส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งในเชิงของพื้นที่และการอยู่อาศัย จึงมีข้อสังเกตของการปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้มีความหลากหลายในบริบทที่แปลกใหม่การเลื่อนไหลของการให้คุณค่า และความหมายต่อมุมมองการอนุรักษ์ในเชิงพาณิชย์ที่แปรเปลี่ยนไป การปรับเมืองเก่าให้ยังมีชีวิตในการขับเคลื่อนและเป็นเมืองที่ยืดหยุ่น (Resilient City) สู่การรับรู้สู่ขีดจำกัดของการพัฒนา ถูกยกระดับมูลค่าตามกระแสความทันสมัยภายใต้วิถีเดิม จึงเป็นงานศึกษาที่สนใจในเรื่องของการเน้นพัฒนาวิถีย่านเมืองเก่า ให้คงอยู่อย่างไรในมิติของเวลาและพลวัตของสังคมดั้งเดิมให้คงรูปแบบอยู่ได้โดยไม่ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น

เนื้อหา

การจัดการท่องเที่ยวในบริบทย่านเมืองเก่ามีหลากหลายมิติและสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้คือความเกี่ยวเนื่องกับพื้นที่ และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของวิถีจากอดีตที่ผ่านการรื้อฟื้น การอนุรักษ์หรือการประกอบสร้างขึ้นเสมือนจริงซึ่งผลการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือการศึกษาการอนุรักษ์และจัดการย่านเมืองเก่าเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวทั้งกรณีศึกษาในต่างประเทศและในประเทศ และประเด็นที่สองคือการประกอบสร้างความหมายใหม่ต่อการรองรับการท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่าซึ่งนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

ประเด็นแรก ในส่วนของการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมในบริบทย่านเมืองเก่าในต่างประเทศและในประเทศ

วิถีการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าในมุมมองต่างประเทศ

กรณีศึกษา สิงคโปร์แม้จะเป็นประเทศที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดดทว่ายังมีการอนุรักษ์ลักษณะของอาคารตามที่ Widodo (2011) ในสิงคโปร์นโยบายและแนวทางการอนุรักษ์มีความโน้มเอียงไปทางด้านการอนุรักษ์ทางกายภาพของมรดกทางวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติอาณานิคมและของชาติในขณะที่การอนุรักษ์โครงสร้างทางสังคมของชุมชนด้วย ซึ่งเป็นการนำอัตลักษณ์ของแต่ชะชนชั้นในเรื่องของประวัติศาสตร์ของประเทศทั้งตัวอาคารและองค์ประกอบจากวัฒนธรรมซึ่งเป็นแนวคิดของการรื้อถอนและพัฒนาขึ้นมาใหม่ ข้อจำกัดในสิงคโปร์

นับว่าทั้งที่ดินและการขับเคลื่อนกลยุทธ์เป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นการจะจัดการเมืองเก่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต้องทำควบคู่กันทั้งการสร้างประเทศและความรู้สึกเหมือนอยู่บ้านมีการสร้างสังคมของเครือข่ายชุมชนเพื่อรักษาความสมดุลทั้งการอนุรักษ์และการพัฒนาที่เป็นระเบียบของเมืองและการคำนึงถึงสุขภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ อีกทั้งญี่ปุ่นซึ่งเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาเมืองเก่าซึ่งมีการอนุรักษ์ในประเทศมากกว่า 80 แห่งที่ถูกปลูกฝังแนวคิดจากรุ่นสู่รุ่นการเน้นระบบคิดของการปลูกฝังเมืองผ่านความตระหนักร่วมของท้องถิ่นซึ่งกลุ่มคนถูกมองว่าเป็นภารกิจ เป็นเสมือนจิตวิญญาณอีกทั้งมีกฎคอบควบคุมภายในเป็นเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมร่วมด้วยในการบริหารจัดการหรือเรียกว่าระบบ Denken ซึ่งผ่านกระบวนการในการออกแบบพิจารณาร่วมกัน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554; เทิดศักดิ์, 2559)

เมืองมรดกโลกฮอยอัน ประเทศเวียดนามซึ่งเหรียญ หล่อวิมงคล (2554) ผ่านการวิเคราะห์ถึงการคำนึงของการอนุรักษ์ภายใต้อำนาจของรัฐบาล เริ่มจากมีโครงการฟื้นสิ่งก่อสร้างผ่านงานเชิงสถาปัตยกรรม และอาคารบ้านเรือนต่าง ๆ ในการเข้าสู่การเป็นมรดกโลกขององค์การยูเนสโกเพื่อการออกกฎหมายใหม่ในการอนุรักษ์ในการแบ่งเขตคือเขตที่ 1 เขตป้องกันไม่ให้มีการรบกวนและเขตที่ 2 เขตสิ่งแวดล้อมทางนิเวศ จึงมีการยกระดับทางเศรษฐกิจในการเติบโตมากขึ้นทั้งกลุ่มท้องถิ่นจนกระทั่งเมืองฮอยอันได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมในปี ค.ศ. 1991 ด้วยสถาปัตยกรรมอันโดดเด่นและมีการอนุรักษ์เป็นเมืองท่าทางการค้าและเป็นแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ย่านเมืองเก่าลี่เจียง (Lijiang Ancient Town) ประเทศจีน เสมือนเป็นจุดแลกเปลี่ยนของการค้าขายสินค้ามีคูคลองและสะพานจนได้รับการขนานนามว่า “เวนิสแห่งตะวันออก” พร้อมทั้งในเรื่องสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมและเป็นที่ตั้งรกรากของชาวหน่าซีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในการขึ้นทะเบียนขององค์กรยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกรวมทั้งในปี พ.ศ. 2550 เมืองลี่เจียงของมณฑลยูนนานได้รับเลือกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวดีเด่นทางวัฒนธรรมจีน (มาดามลอย, 2562) หรือจะเป็นเมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย ในบริเวณของถนนจอร์จทาวน์ซึ่งเป็นที่พักของกลุ่มชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ ที่มีการผสมผสานและจุดเด่นในเรื่องของศิลปะถนน (Street Arts) ที่โดดเด่นในการถ่ายทอดเรื่องราวนำเสนอภาพแทนของวิถีชีวิตผ่านปรากฏการณ์ในรูปแบบของที่อยู่อาศัยทั้งโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ ร้านกาแฟที่ถูกนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวภายใต้การนำอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมของมาเลเซียเป็นกรอบสร้างผ่านกรอบประวัติศาสตร์บนถนนย่านเก่า (นพงศ์ รักขพันธุ์, 2561) ผลพวงการอนุรักษ์ย่านเก่าในต่างประเทศส่วนใหญ่จะมีการจัดการผ่านวิถีคิดที่ผูกพันกับระบบคิดของชุมชนเป็นหลัก โดยมีการรื้อฟื้นบริบทโดยที่ยังคงรูป (Form) ของอดีตอย่างชัดเจนในการผสมผสานเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่ยังคงยึดโยง การพิจารณาตัวอย่างของการจัดการเมืองเก่าในการศึกษาในต่างประเทศอาศัยการมีส่วนร่วมของบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กับกลุ่มคนของพื้นที่ใช้สอย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการจัดการและไม่ทำลายวิถีถิ่น การถูกปรับเปลี่ยนในการรองรับการท่องเที่ยวจะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อเสพบรรยากาศเอกลักษณ์ กลุ่มของผลประโยชน์ส่งผลในระบบเชิงเศรษฐกิจชุมชน การขยายความเป็นเมือง การรื้อฟื้นเมืองให้น่าอยู่สนับสนุนการพัฒนาที่ครอบคลุมภายใต้โครงสร้างชุมชนที่ยังคงอยู่

วิถีการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าในมุมมองประเทศไทย

สภาพการจัดการของย่านเมืองเก่าในประเทศจะมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางกายภาพและบริบทแวดล้อม เป็นลักษณะของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่มีจุดเด่นทั้งประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และความโดดเด่นของระบบนิเวศชุมชนที่เป็นวิถีสัมพันธ์กับระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากอดีตผ่านการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมทางสังคม ซึ่งในประเทศไทยในช่วงระยะของการพัฒนากระแสทางการท่องเที่ยวชุมชนที่ยกฐานรากพบว่ามีหลากหลายพื้นที่ในการขยายตัว เมืองเก่าเชียงคานในจังหวัดเลย เป็นเมืองเก่าตัวแถวเป็นอาคารพาณิชย์ เรือนแถวเรียงตามถนนอายุ 60-100 ปี เน้นประโยชน์การใช้สอยร่วมกับชุมชนผ่านวิถีค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากระแสของเชียงคานมีจุดเด่นในเรื่องศิลปวัฒนธรรมและประเพณีทั้งการดำรงวิถีชีวิต ซึ่งเริ่มเป็นกระแสเนื่องจากแรงกระตุ้นในการที่ผู้คนที่เคยปิดเรือนแถวค้าขายในย่านการค้าเก่าที่ได้ชบเชารองรับกับนักท่องเที่ยว (เกียรติสุดา สระแก้ว, 2558) กรณีศึกษาเมืองเก่าจันทบูร จังหวัดจันทบุรี เมืองคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกเมืองหนึ่งซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการปกครองที่แฝงด้วย

มรดกทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและวิถีของชุมชนทั้งสามเชื้อสายทั้ง ไทย จีนและญวนแต่ด้วยชุมชนมีการรื้อฟื้นความเปลี่ยนแปลงการคมนาคมจากทางน้ำมาเป็นทางบก และความคับแคบของพื้นที่เรื่องปัญหาน้ำท่วมผู้คนจึงมีการขยับขยายถิ่นฐานและมีการสูญเสียความเป็นศูนย์กลางส่งผลให้มีการรื้อฟื้นเมืองเพื่อมาเป็นจุดขาย (รัตนิน สุพฤฒิพานิชย์, 2556)

อีกทั้งย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต เป็นการพัฒนาพื้นที่เขตเมืองเก่าที่มีชื่อเสียงด้วยเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นซึ่งอรวรรณ ศาสนียกุล (2559) มีอาคารตึกแถวหลักฐานในการพัฒนาชุมชนเมืองจากการตั้งถิ่นฐานที่ใกล้กับท่าเรือของกลุ่มชาวจีนที่มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานซึ่งมีรูปแบบเฉพาะตัวระหว่างเอเชียกับยุโรปในยุคนีโอคลาสสิกและโมเดิร์นซึ่งตึกแถวได้รับอิทธิพลมาจากปีนัง ความเป็นเมืองเก่าผ่านการผสมผสานด้านวัฒนธรรมของชาติตะวันตกโดยเฉพาะกลุ่มชาวจันผ่านวิถีชีวิต อาหาร การแต่งกาน ประเพณี ลักษณะที่อยู่อาศัยผ่านความสัมพันธ์ระหว่างอาคารตึกกับพื้นที่สาธารณะ อีกทั้งย่านเมืองเก่าที่ได้รับความนิยมและประวัติศาสตร์ที่ชัดแจ้งคือย่านพระนคร กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษาในการพัฒนาย่านเมืองเก่าทั้งในต่างประเทศและในประเทศ เกิดจากกลุ่มตัวแทนเล็ก ๆ ในชุมชนไปสู่การกระจายอำนาจจากหน่วยงานและกลับมาสู่ชุมชนอีกทอด การศึกษาการจัดการภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ ของบริบทท้องถิ่นที่ต้องคำนึงอีกทั้งการรื้อฟื้นผ่านกิจกรรมของกลุ่มคนทั้งการรักษา การรื้อฟื้นสภาพของพื้นที่และประโยชน์ของการใช้สอย (Using)

ประเด็นที่สอง การสร้างความหมายใหม่ในการจัดการท่องเที่ยวในบริบทย่านเมืองเก่า

มิติของการผลิตสร้างเป็นร้านอาหารกาแฟ

กล่าวได้ว่าในยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงผนวกกับวิถีการประกอบสร้างเรื่องราว (Content) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อสังคมปัจจุบัน การดื่มกาแฟและเสพติดร้านกาแฟ (Café) กับบรรยากาศได้รับความนิยมอย่างมาก มิติของการสร้างร้านกาแฟเป็นการสร้างมิติใหม่ของการยกระดับของการพัฒนาย่านเมืองเก่าให้มีเอกลักษณ์จุดเด่นและเป็นจุดขายเพิ่มขึ้น การผลิตสร้างร้านเป็นการผลิตซ้ำยุคสมัยทางสังคมเพื่อให้ปรับกับบริบทเมืองเก่า อีกทั้งทำให้นักท่องเที่ยวได้เสพกลิ่นอายของความเป็นอดีตและตึกเก่าร่วมด้วย ดังภาพ

ร้าน Torry Ice cream Phuket
ที่มา: ป. ชวนชิม, ค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564

ร้าน Trok Café Takuapa Phangga
ที่มา: Sanook, ค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564

ร้าน HĒIJĪi Bangkok
ที่มา: A day Magazine, ค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564

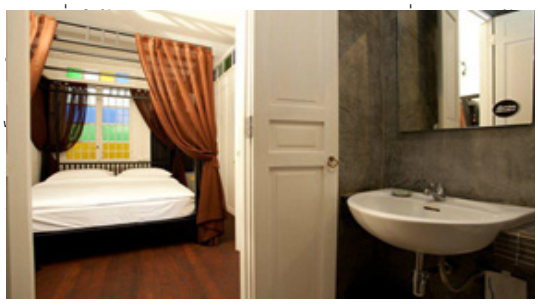

ร้าน heart made coffee and eatery Songkhla
ที่มา: True Id, ค้นเมื่อ 29 มกราคม 2564

ความทันสมัยในการปรับเปลี่ยนการมีร้านกาแฟให้เข้ากับบริบทเมืองเก่าโดยการธำรงเอกลักษณ์ของอาคารดั้งเดิมของผนังหินปูนแบบเก่าแก่ที่มีการประกอบสร้างขึ้นมา ผนวกกับความคิดสร้างสรรค์ของพื้นที่และเสน่ห์ความดึงดูดผ่านเมนูเครื่องดื่ม การปรับปรุงอาคารที่อยู่อาศัยแบบเก่าแก่มาเป็นร้านการชุบเรื่องราวผ่านความทรงจำของภาพแสดงแทนที่ถูกกำหนดสร้างสรรค์ขึ้นมา พบว่ามีเรื่องเล่าสอดแทรกของการแสดงออกของการจัดร้านที่ซึมซับลงในวิถีเก่าแก่ภายในตัวอาคารที่ได้รังสรรค์ขึ้นมา

มิติของการสร้างที่พักอาศัยที่อิงกับบริบทในย่านเมืองเก่า

อีกหนึ่งกรณีคือการพิจารณาถึงภาพลักษณ์ของเมืองรวมทั้งวิเคราะห์ตามทัศนะของ Oshimi and Harada (2019) ผ่านการรับรู้เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญเพื่อการปรับปรุงภาพลักษณ์ของเมืองเพื่อการจัดวาง การใช้ประโยชน์ตลอดจนการปรับปรุงแผนให้เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญของผู้อยู่อาศัยเพื่อเป็นการปรับประยุกต์การใช้สอยของพื้นที่ด้วยความผสมกลมกลืน มีการสร้างในลักษณะที่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปทั้ง Hostel Hometel inn Guesthouse Poshtel ซึ่งส่วนใหญ่จะมีชื่อเรื่องที่อิงต่อความเป็นดั้งเดิมนำมาปรับความผสมผสาน (Renovate) และชื่อพื้นที่ถิ่นเป็นหลักสำคัญ การคงเหลือร่องรอยภายใต้โครงสร้าง

99 Oldtown Boutique Guesthouse Phuket
ที่มา: true id, ค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564

1905 Heritage Corner Bangkok
ที่มา: The cloud , ค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564

มุ้ยฟัง เกสท์เฮาส์ (Muiphang Guesthouse) Chiangkan
ที่มา: Check in chill, ค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564

Lyn's Home Boutique Hostel Songkhla
ที่มา: Booking.com , ค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564

การกระทำที่มีการจัดวางที่พักในการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นภายใต้บริบทย่านเมืองเก่าเป็นการคำนึงถึงระยะ

เวลาในการพักอาศัย ยืดระยะเวลาของการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นแต่ละพื้นที่จะมีการนำเสนอขายความเป็นอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าที่เป็นจุดตั้ง รวมทั้งมีการขายโปรแกรมทัวร์ อาหารท้องถิ่นรวมทั้งสามารถยกระดับการต่อยอดทางการท่องเที่ยวไปยังแหล่งอื่นได้ผ่านผู้ประกอบการ

มิติการปรับเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อผ่านความทรงจำร่วมทางสังคม

การฟื้นฟูสภาพศักยภาพแวดล้อมของชุมชนที่เน้นความเป็นเมืองเก่าเพื่อฉายภาพลักษณ์เป็นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ เทคนิคและวิธีการที่เพิ่มพูนขึ้นเพื่อรองรับจุดขายการเพิ่มกำลังทางการท่องเที่ยว การศึกษาให้เข้ากับบริบททท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้มาซึบซับความเก่าแก่ของพื้นที่ที่อดีตเคยรุ่งเรือง อีกทั้งการคำนึงถึงผู้คนในถิ่นฐานการเกิดเป็นภาพแทนที่แสดงถึงความผูกพันของเมืองเก่าผ่านการจัดงาน เทศกาล นิทรรศการและประเพณีการเฉลิมฉลองผ่านการระลึกถึงเสมือนการโหยหาเหตุการณ์และภาพวันวานผ่านการประกอบสร้างเป็นเรื่องเล่าจากอดีต ดังภาพ

เทศกาล ‘ถอดรหัสปัตตานี’ จังหวัดปัตตานี
ที่มา: Voice Tv , ค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564

งานแพร่เมืองเก่า 1191 ปี
ที่มา: ข่าวสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่, ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564

จากภาพข้างต้นเป็นตัวอย่างของการจัดงานเทศกาลที่เป็นการรื้อฟื้นในย่านเมืองเก่าปัตตานี (กือดาจีนอ) และงานแพร่เมืองเก่า 1191 ปี ซึ่งเป็นการศึกษาผ่านฉาก สถานที่และกิจกรรมที่ถูกรังสรรค์ขึ้นในบริบทเดิมเปลี่ยนแปลงแค่เวลาที่ซึ่งการรื้อฟื้นเทศกาลนั้นนับเป็นการสร้างความหมายที่ลื่นไหลผันเปลี่ยนทว่ายังคงนำเรื่องของอดีตมาประกอบสร้างผ่านอัตลักษณ์ถิ่นเดิมเพื่อระลึกถึง ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นกิจกรรมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองยืนยันความทรงจำร่วมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเพื่อขยายโอกาสในการศึกษาเรียนรู้วิถีของอดีตของคนในพื้นที่ให้กับบุคคลภายนอกได้รับทราบ อีกทั้งการตอบโจทย์การท่องเที่ยวแบบทางเลือก (Alternative Tourism) เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการขายแค่ฉากเมืองเก่านับเป็นการใช้สัญญะแห่งเอกลักษณ์ (Sign of Identity) ซึ่งในกรณีของการปรับพื้นที่เพื่อสนองความทรงจำร่วมกันพบได้หลากหลายสถานที่ทั้ง กาดกองต้า จังหวัดลำปาง ถนนช้างม่อย จังหวัดเชียงใหม่ ตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

บทวิเคราะห์

การผันแปรช่วงเวลาส่งผลให้มิติทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยสภาพบริบทย่านเมืองเก่าก็เฉกเช่นกัน คุณค่า ความงดงามและสุนทรียศาสตร์จากอดีตล้วนส่งผลต่อความสัมพันธ์กับอปัจจุบันและอนาคตของผู้ที่อาศัยในย่านนั้นซึ่งการรื้อฟื้นการอนุรักษ์นั้นเป็นสิ่งที่การเน้นสำนึกรักษ์บ้านเกิด (Sense of belonging) ซึ่งความเป็นส่วนร่วม (Collective) ตามทัศนาของฐานิดา บุญวรรโณ (2563) มีนัยถึงเรื่องของภาพตัวแทนร่วม (collective representations) และสามัญสำนึกร่วม (collective consciousness) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมซึ่งเหนือกว่าสำนึกของปัจเจกบุคคลร่วมด้วยการนำวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่ถูกนำมาพิจารณาหยิบยกนั้นจะผ่านการผลิต (Product of mode) และการแลกเปลี่ยน (Exchange) ซึ่งตรงกับรุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข (2559) ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบในส่วนของกลุ่มสมาชิกระหว่างสมาชิกของสังคมและกลุ่มคนอื่นที่เป็นเจ้าของร่วมกันทิศทางต้องไปด้วยกันที่สามารถแสดงออกถึงตัวตน ความคิดและเข้าใจต่อกันของเป้าหมายของการแผนพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งการอธิบายของสกาวรัตน์ บุญวรรโณและคณะ (2560) ที่มองเรื่องความสัมพันธ์เชิงบวกกับช่วงช่วงเวลา

ที่ผ่านการกระตุ้นผ่านสิ่งเร้าและสถานที่ที่ก่อให้เกิดเป็นปรากฏการณ์โหยหาอดีต ผ่านวิธีการวิธีการมองย้อนอดีต (Retro mode) ซึ่งมีการผ่านการนำทุนจากอดีตผ่านการรังสรรค์กิจกรรม เทศกาล ประเพณีและการจำลองขึ้นมาใหม่หรือเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วภายใต้บริบทของย่านเมืองเก่าหรือการประกอบสร้างขึ้นมาเพื่อการระลึกถึงในการฉายภาพเพื่อระลึกถึงแค่ช่วงเวลาเท่าหนึ่งและตอบสนองตามสถานการณ์เท่านั้น

การปรับตัวท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เชษฐา มุหะหมัดและคณะ (2559) มีการอธิบายว่าระบบของความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนจะส่งผลที่ดีต่อระบบการเรียนรู้ในวงกล้างภายนอกและขยายไปถึงปฏิสัมพันธ์ทางการตลาดและกลยุทธ์ ซึ่งจิรัชยา เจียวก๊กและคณะ (2562) มองว่าผลผลิตของพื้นที่ของคนในชุมชนต้องมีการต่อยอดไปถึง “นวัตกรรมทางสังคม” ซึ่งจะนำมาสู่ผลประโยชน์ของกลุ่มสมาชิกอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นสิ่งที่การประยุกต์เพื่อความยั่งยืนในอนาคตอย่างตรงจุดต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชน การรับรู้ถึงคุณค่าและความหมายใหม่นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างและข้อคิดเห็นทางสังคมร่วมกันแม้จะถูกปรับไปสู่การท่องเที่ยวในเชิงพาณิชย์การรับผลประโยชน์ร่วมกันในทางเศรษฐกิจ (Economic gain) เป็นสิ่งที่งานศึกษาชิ้นนี้ต้องการเน้นถึงท้ายที่สุดของการพัฒนา แม้จะมีการปรับไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นของกรอบการพัฒนาแต่มีการนำเรื่องของการให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมาเกี่ยวข้อง ที่คนในพื้นถิ่นมุ่งรักษาและหาทางออกร่วมกันผ่านการรังสรรค์ทางจิตวิญญาณของเมืองประวัติศาสตร์ เพื่อนำวัฒนธรรมหรือย่านเก่ามาเป็นจุดขาย (Cultural for sale) หรือกระบวนการกลายเป็นสินค้า(Commoditization of Culture) ที่มากกว่าการเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์พื้นที่ทางกายภาพ แต่หมายรวมถึงการประกอบสร้างพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจความหมายของพื้นที่ก่อให้เกิดความสลับซับซ้อนขึ้น และสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาย่านเมืองเก่าล้วนต้องคำนึงสิ่งที่ต้องรักษาแบบเฉพาะ(Identity and Character)และความเป็นของเดิมแท้(Integrity and Authenticity) ในการขับเคลื่อนเป็นรูปธรรมทั้งการพิจารณาในส่วนของจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ในเมืองเก่าทั้งที่เป็นรูปธรรม (Tangible heritage) และส่วนที่เป็นแบบนามธรรม (Intangible heritage)สำคัญร่วมด้วย

สรุป

บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นงานตกผลึกภาพของเมืองเก่าในมิติที่แตกต่างไปจากเดิม ที่ไม่ใช่แค่ในเรื่องของความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ผูกพันกับวิถีทางประวัติศาสตร์ซึ่งนับว่าโครงสร้าง (Structure) ที่เกี่ยวพันกับชุมชนทั้งย่านเมืองเก่าในต่างประเทศและในประเทศ จะเห็นได้ว่าเป็นการรื้อฟื้นทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ผ่านการนำไปสู่การสร้างคุณค่าและการสร้างความหมายที่นำทุนประวัติศาสตร์มาฉายซ้ำหรือการจำลองขึ้นมาใหม่ (Replica) ซึ่งมีการสร้างภาพตัวแทน (Representation) เพื่อการระลึกถึงพลวัตของช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงถึงอิทธิพลและรูปแบบของวิธีการเพื่อเรียนรู้นับเป็นข้อดีของย่านเมืองเก่าเพื่อให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ซึ่งมีหลากหลายการปรับเพื่อตอบสนองความทันสมัยของย่านเมืองเก่ารองรับกับการท่องเที่ยวทั้งการเป็นร้านกาแฟ การจัดทำที่พักหรือการจัดให้มีงานเทศกาลเพื่อระลึกถึงอดีต ซึ่งจะส่งผลกับกลุ่มคนที่หลากหลายเพื่อให้ซึมซับและรับรู้ผ่านการเข้ามาในย่านเมืองเก่าที่ถูกทำให้เป็นจุดขายทางสินค้า

ทว่ากระแสของการท่องเที่ยวที่เข้ามานั้นส่งผลต่อความเคลื่อนไหวทางสังคมในทิศทางเรื่องเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องอันนะจะนำมาสู่ปัญหาตามมา อาทิ การเมือง สิ่งแวดล้อม การรองรับนักท่องเที่ยว การจัดการพื้นที่ให้เหมาะสม การสูญเสียวิกฤตทางอัตลักษณ์ เป็นต้น กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวจะต้องทำไปควบคู่กับการพัฒนาให้ตรงจุดและที่สำคัญจะต้องอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ประเด็นในการอนุรักษ์เมืองเก่าภายใต้บริบทความหมายใหม่ที่ไม่ทำลายวิถีถิ่น ประเด็นแรก เรื่องการจัดการที่ดีของการท่องเที่ยวร่วมปัจจัยภายในผ่าน 3 กลุ่มในการอนุรักษ์ผ่านการพัฒนาทั้ง มิติการพัฒนาคน การกระตุ้นจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ (Spirit of the city) มิติการพัฒนาสังคม แผนของการท่องเที่ยวของการจัดการเมืองเก่าต้องนำไปสู่การจัดการและส่งผลต่อประสิทธิภาพของพื้นที่ และมิติของพัฒนาองค์กร การยกระดับท้องถิ่นจากจุดเล็ก ๆ ขยายเครือข่ายจุดเชื่อมโยง การท่องเที่ยวในวิถีเมืองเก่านั้นแม้จะมีการสร้างความหมายใหม่นั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะต้องผ่านวิถีของการปฏิบัติร่วมด้วยไม่ใช่เพียงแค่การศึกษาหรือนำต้นแบบมาใช้เท่านั้น เชิงพาณิชย์จากการพัฒนาเมืองเก่าผู้ศึกษามองว่าจะต้องทำควบคู่ไปกับความสัมพันธ์ของชุมชนเพื่อเป็นกรอบของความยั่งยืน

ในอนาคต

ในส่วนประเด็นที่สอง ปัจจัยภายนอกกรอบของการจัดการเมืองเก่าในการอนุรักษ์นั้นต้องครอบคลุมเป็น 3 ส่วนคือ มิติทางกายภาพ คือความสำคัญ คุณค่าของพื้นที่ตั้งแต่อดีตรวมทั้งความสนใจในส่วนของประวัติศาสตร์ที่ต้องคำนึงถึง มิติที่สอง ทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือการจำแนกและค้นหาศักยภาพของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้เพื่อนำมาจุดขายทางการเรียนรู้ กระบวนการสร้างความหมายใหม่ในการยกระดับให้ถูกกล่าวถึงที่บางสิ่งได้เลือนหายไปตามกาลเวลา และในมิติที่สาม เรื่องการบริการหมายรวมถึงความพร้อมของพื้นที่ในการจัดการและรองรับจนนำไปสู่การขยายส่วนผสมทางการตลาดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ท้ายที่สุดการยึดหยัดคุณค่าในวัฒนธรรมเก่าแก่ของตนเองเพื่อไม่ให้เป็นการสูญเสียความเป็นท้องถิ่นแม้จะถูกจัดให้มีการสร้างความหมายในหลากหลายมิติแต่สิ่งที่เป็นต้นทุนของอดีต คือการอนุรักษ์ย่านเก่าล้วนเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

เกียรติสุดา สระแก้ว. (2558). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

เชษฐา มุหะหมัดและคณะ (2559). ปฏิบัติการใน ชีวิตประจำวันของชาวประมงชุมชนหัวเขา. ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6, (2) 880-897.

เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร. (2559). เขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่าในประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เหรียญ หล่อวิมงคล. (2554). การศึกษาเมืองมรดกโลก: กรณีเมืองฮอยอัน. วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 12, (2) 1-15.

ข่าวสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่. (2562). งาน แพร่เมืองเก่า 1191 ปี, สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564,https://www.facebook.com/prdphrae/posts/1990791721067730.

จิรัชยา เจียวก๊กและคณะ (2560). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนชาวประมงชายฝั่งทะเลอันดามัน.วารสารพัฒนาสังคม, 19, (2) 21-35.

ฐานิดา บุญวรรโณ (2563). หมุนนาฬิกาสู่เวลาทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์ จำกัด.

ณัฐชา สงวนเกียรติชัย. HĒIJĪi Bangkok คาเฟ่ที่ชุบชีวิตตึกเก่าด้วยฉากเรื่องราวในความทรงจำ, สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564, จาก https://adaymagazine.com/author/yong1234/.

นพงศ์ รักขพันธุ์. (2561). ศิลปะถนน พหุวัฒนธรรมและการฟื้นฟูชุมชนเมืองจอร์จทาวน์ ประเทศ มาเลเซีย. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

ป.ชวนชิม. (2563). Torry Ice cream: ร้านเบเกอรี่พื้นเมืองที่ผสมผสานกับไอศกรีมโฮมเมดแสนอร่อยได้อย่างลงตัว, สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564, จากhttps://porchuanchim.com/2020/09/27/t orry-ice cream-. มาดามลอย. (2562). ลี่เจียง เมืองเก่าที่เต็มเปี่ยมด้วยความงดงาม, สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, https://www.lifestyle224.com/content/19805.

รัตนิน สุพฤฒิพานิชย์. (2556). ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ต่อการฟื้นฟูชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร.วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล, 16, (1) 89-98.

รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2559). วัฒนธรรม ความขัดแย้งและการเป็นตัวแทน. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 4, (2) 31-55.

สกาวรัตน์ บุญวรรโณและเก็ตถวา บุญปราการ (2560). พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการถวิลหาอดีต. วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 12, (1)

61-77.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า. กรุงเทพมหานคร.

อรวรรณ ศาสนียกุล. (2559). แนวทางการอนุรักษ์ตึกแถวเอกชนในพื้นที่เมืองเก่ากรณีศึกษาตึกแถวบนถนนถลางและถนนเยาวราช เมืองเก่าภูเก็ต. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.

Australia ICOMOS. (1999). The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance. Burwood: Australia ICOMOS.

Booking.com. (2562). Lyn's Home Boutique Hostel, สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564, จาก https://www.booking.com/hotel/th/lyns- home-boutique-hostel.en-gb.html.

Check in chill. (2563). 25 ที่พัก เชียงคาน สไตล์เมืองเก่า บรรยากาศสุดฟิน ริมน้ำโขง, สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564, https://www.checkinchill.com/content/2

Filippucci, P. Archaeology and the anthropology of memory: Takes on the recent past. In: Duncan,G. & Thomas, Y. (eds.) Ar chaeology and anthropology: under standing similarities, ploring differences. Oxford: Oxbow Books Ltd. Pp. 69-83. 2012.

Oshimi, D. And Harada, M. (2019). Host resi dents' role in sporting events: The city image perspective. Sport Management Review. 22 (2019). 263–275.

Rossi, A. (1982). The Architecture of the City. Massachusetts: The MIT Press.

Sanook. (2562). Trok Cafe ร้านลับสุดคลาสสิคแห่งเมืองเก่าตะกั่วป่า, สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564, จากhttps://www.sanook.com/travel/1415441

The cloud. (2562). Old Memories, New Hotels เยี่ยมเยือนอาคารโบราณที่กลายร่างเป็นที่พักเปี่ยงความทรงจำในเกาะรัตนโกสินทร์, สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564, จากhttps://readthecloud.co/hotel

True Id. (2561). 10 ที่พัก เมืองเก่าภูเก็ต ตื่นเช้ามาเห็นวิวตึกชิโนโปรตุกีสเลย ชิลล์ทริปซัมเมอร์,สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564, จากhttps://travel.trueid.net/detail/BPJPeXx0RoM.

True Id. (2563). Heart Made Coffee คาเฟ่ใช้ใจในเมืองเก่าสงขลา, สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2564, https://food.trueid.net/detail/j27N3Gm79B7R.

Voice TV. (2562). ถอดรหัสปัตตานี: มีอะไรอีกมากมาย ในพื้นที่ 'สีแดง', สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564,จากhttps://voicetv.co.th/read/V9cqj5p8t.

Widodo, J. (2011). ArchitecturalConservation in Singapore. Centre for Archaeology and Fine Arts. Vol. 21 No. 3 (September – December). P.1-16.

Wollentz, G. (2020). The Cultural Heritage as a Resource in Conflict Resolution Possibilities and Challenges.Textos de Antropologia, Arqueologia e Patrimônio. Volume XVII, Número 34, Julho-Dezembro/2020.

Zappino, V. (21010). The Sustainability of Uban Heritage Preservation The Case of Edinburgh, UK. DISCUSSION PAPER. Institutional Capacity and Finance Sector.